

כשמבכירה הופכת — אם¹

שתשוכן יחד עם עדר החלב. מעט טיפול-יותר והברשה מדי יום ביומו יעזרו בהרבה כדי להר-גיע את המבכירה ולהרגילה לסביבתה החדשה. על ידי העמדתה בסמוך לפרה חולבת היא תתר-גל לשיגרת החליבה עוד לפני שתהיה מוכנה בעצמה להיחלב. במקרה שהחליבה נעשית במכון חליבה, רצוי להכניס את המבכירה פנימה ולהאביסה שם מזון מרוכז עוד לפני ההמלטה. הזנת פרות חלב לפני ההמלטה, בתקופת ה"הכנה", עברה שינוי קיצוני בשנים האחר-רות. יועץ ההזנה ממליץ כרגיל שלא לתת לעגלה מזון מרוכז, החל מגיל 6 או 8 חודשים, ועד שבועיים או שלשה שבועות לפני ההמלטה — בתנאי שהיא במצב גופני משביע רצון ומקבלת מספוא גס בעל איכות גבוהה במשך כל התקופה הזאת.

לעומת זאת, חשוב להתחיל ולהאביסה מזון מרוכז כשבועיים או שלושה בהתאם למצבה, לפני ההמלטה כדי שתגיע לשיא תנובת החלב שלה תוך זמן קצר ככל האפשר לאחר ההמלטה. יש להתחיל בק"ג אחד ליום ולהגדיל את המנה בקילו ליום, עד שהיא תהא מקבלת מנה גדולה ככל שהיא מסוגלת לאכול. מחקרים הוכיחו כי לרמת ההאבסה אין כל קשר עם צבות העטין והתקשות.

אנו מציעים לשים לב להוראות ההזנה ולבצען בקפדנות. מחקרי הזנה הנערכים כיום מוכיחים שרבים מנוהגי ההזנה הקבועים כיום ניתנים לשיפור — לתועלתו המשקית של בעל העדר.

"תפקידו" של המדריך לחליבה

מעשה שהיה: באחד מביקוריו השיגרתיים של המדריך לבקר באחד המושבים העיר הלז למתיישב על המצב המזונח של מכונת החליבה ועל הליכלוך הנדבק בחלקי מכונה שונים. השיב לו המתיישב בועם: "הנך צודק בהחלט; המדריך למכונות לא הופיע אצלי לניקוי המכונה זה כחצי שנה!" כל פירוש מיותר!

חי הכרז

ה. מ. ב.

עגלות מגדלים לחידוש עדר החלב הטיפול שתקבל הפרה בהמלטה ראשונה ישפיע על פוריותה, מזנה ותכונות חליבתה. להלן הוראות לטיפול במבכירה לפני, במשך ולאחר ההמלטה.

לאחר שגדלה העגלה, הורבעה הרתה, שוב אין היא זקוקה לתשומת-לב מיוחדת עד לכמה חודשים לפני ההמלטה. המנה הרגילה הניתנת לעגלות בתקופת הגדילה תתאים, בדרך כלל, גם למבכירה ההרה, בתנאי שהיא גדלה ומתפ-תחת במידה המניחה את הדעת.

ההמלטות הן ברובן נורמאליות וללא סיב-כים, אפילו אצל מבכירות; לרוב אין מקדישים כל מחשבה יתירה לענין ורק כאשר משהו אינו כשורה מובא הדבר לידיעתנו.

בכל זאת יש כמה דברים חשובים שעל כל בוקר טוב לדעתם ולחשוב עליהם כשמתקרב זמן ההמלטה. דברים קטנים שהזנחו ולא זכו לתשומת-לב ולטיפול נראות בזמנם, עלולים לסכן את חיי הפרה, הוולד, או את שניהם כאחד. הרפתן המנוסה נוקט בצעדים מתאימים עם התקרב זמן ההמלטה. בעשותו כך הוא מגדיל בהרבה את סיכויי הוולד להישאר בחיים ולהצ-ליח יפה בראשית דרכו.

חינוך להרגלי חליבה

בערך כחודשיים לפני ההמלטה העמד את המבכירה בעול העמדה שברפת או בסככה כדי

¹ שיעור לבוקרים מתחילים ותזכורת לזותיקים...

החולב ממילא נמצא על יד הפרה ויכול להחזיק את קומץ המכונה כך שהגביע המורד אינו מפ-ריע. רק במקרים קיצוניים אני מציע הרחקה מוקדמת של גביע בודד, אפילו לפני תחילת העיסוי.

בדרך כלל נובעת ההגזמה בהרחקת הגביעים "כודדים מאיחור בביצוע העיסוי — הסיום. הנכון לתחילת העיסוי חל לפני הפסקת כשורם החלב נחלש, אך טרם

יומיים לפני ההמלטה תראה שהאיזור ליד שורש הזנב רפוי, וגומות, או כיסים, נוצרו משני עברי שורש הזנב. כמו כן גדל פתח הנרתיק ונעשה רפוי מאד. לבסוף, זמן קצר לפני שיתחיל תהליך הלידה, נעשית הפרה חסרת מנוחה והיא נוטה לרבע ולקום חליפות. סימנים אלה ידועים היטב לכל רפתן מנוסה, וגם אתה תלמד לזהותם במהירות.

השתדל להיות נוכח בזמן ההמלטה; אין פירוש הדבר שתהיה נאלץ לעשות משהו. עזוב את הפרה לנפשה אם תהליך הלידה הוא נורמאלי. לעומת זאת השתדל להרחיק כל גורם מפריע.

משוך את הוולד רק במקרה הצורך

אף על פי שמבכירה בת שנתיים עלולה להקשות בלידה יותר מאשר פרה מבוגרת, אל תזדרז למשוך את הוולד. מערכת איברי הלידה של הפרה זקוקה לזמן רב כדי להגיע למצב רפוי לגמרי. אם מושכים את הוולד, שיעשה הדבר באיטיות, בעדינות, ובהתאמה עם צירי הלידה של הפרה.

יש מספר מצבים אנורמאליים, בהם עלול הוולד לנוח ברחם האם. אם האנורמאליה אינה חמורה ביותר, הרי לעתים קרובות די בתיקון קל כדי שההמלטה תהיה רגילה. בכל זאת אם גילית שאינך מסוגל לשלוט במצב, קרא מיד לרופא הווטרינארי. לעתים קרובות בא בחשבון אף ניתוח קיסרי, שיוכתר ודאי בהצלחה אם יבוצע ללא שהיות.

זעזוע הנפילה על הקרקע והאוויר הקר גורמים בדרך כלל לכך שהוולד יתחיל לנשום; עזור לו במקצת על ידי ניקוי מידי של אפו ונחיריו משרידי הריר. לפעמים יש צורך בהצגה מלאכותית, או שיש לתת לרך הנולד מכה חזקה כדי שיתחיל לנשום. אל תתיאש מהר מדי, דקות אחדות עשויות לחלוף בטרם יתחיל הרך הנולד לנשום באופן סדיר.

עכשיו עליך לטבול את הטבור בתמיסת יוד או בחומר אנטיספטטי אחר, המתאים למטרה זו. יכול להיות שאביך, או השכנים היו בררניים בעבר ואף עגל לא מת אצלם, למרות שלא

לעתים קרובות ממליטות הפרות, בעיקר מבכירות, מוקדם מכפי המצופה. משום כך, היה מוכן להמלטה לפני התאריך הנקוב.

כשבוע או שבועיים לפני ההמלטה העמד את המבכירה בתא נקי, יבש ומרופד היטב. תן לה מרחב מספיק: אורך התא צריך להיות לפחות 3.6 מ' ורוחבו 3 מ'. הכנסת המבכירה ההרה לתא כזה מזכה אותה ביתר נוחות ומבטיחה הגנה טובה לעטין הגדל תולך. מקום לא זר לה ביותר ושקט מקל על ההמלטה וגורם ליציאה מהירה יותר של השיליה.

חטא את תא ההמלטה

דאג לכך שתא ההמלטה יהיה נקי, מחוטא ביסודיות ומרופד היטב. פירוש הדבר — הוצאת כל הקש הזבל, טאטוא והברשה יסודית של כל התא והרטבתו בנוזל מחטא. תמיסת סודה קאוסטית עשויה לשמש חומר חיטוי יעיל כנגד רוב האורגאניזמים המזיקים. טיפול נוסף בקראור סוט (creosot), או בנפת-פחם לחיטוי בהתאם להוראות של היצרנים, משפר את טהרת המקום, בו ייצא לאור העולם הוולד החדש.

טפל במבכירה בזהירות ומנע ממנה כל התרגשות במשך זמן שהותה בתא ההמלטה. תן לה לצאת ולהתהלך מעט בכל יום, כל עוד היא שוהה בתא זה.

יש רפתנים טובים המעדיפים שפרותיהם ומבכירותיהם תמלטנה בחלקת מרעה שליד הרפת, אם מזג האוויר נאה הוא. אך אם קריר וגשום, הם מכניסים אותן פנימה.

כמובן שכל ההכנות האלה תובענות מהרפתן שייצע את תאריך ההרבעה המדויק כדי שיוכל לחשב את יום ההמלטה. זכור, התאריך המחושב הצפוי (282 יום לאחר ההרבעה) אינו בהכרח היום המדויק של ההמלטה למעשה. הפרה עתידה להמליט בצורה נורמאלית תוך שבוע או יותר — לפני ואחרי יום זה.

סימני ההמלטה

ישנם כמה סימנים המראים מתי יש לצפות ללידה. בדרך כלל מתמלא העטין לפחות כשבוע לפני ההמלטה. אצל מבכירות יתנפח העטין מוקדם יותר מאשר אצל פרות מבוגרות. בערך

אל השיליה ולאכלה. רוב הרפתנים הטובים שורפים או קוברים את השיליה כדי למנוע הפצת מחלות. באם השיליה לא יצאה תוך 48 שעות מזמן ההמלטה, פנה לרופא הווטרינארי.

הפרה תהיה צמאה מאד לאחר ההמלטה. רצוי לסגור את השוקת שבקרבתה ולהביא לה מים אחרים, מאחר שהמים שבשוקת עלולים להיות קרים מדי. במוג אויר קר רצוי להגיש לה מים מחוממים במקצת.

השגח על המבכירה, במיוחד בימים הראשונים שלאחר ההמלטה. שים לב אם אין היא מגי לה סימנים של קדחת חלב, מאסטיטיס, או כל מחלה אחרת.

המבכירה חדלה מעתה להיות עגלה הופכת אם, מכאן הלאה תזכה בטיפול שלא יהיה שונה מזה הניתן ליתר הפרות שבעדר. עתה היא חברה שוות זכויות בעדר החלב.

(תורגם מ„הוארדס דיירימן“, 25 באוקט' 1963)

נהגו לעשות כך; בכל זאת זהו אמצעי טוב וכדאי להנהיגו, מפני שטבור העגל הצעיר הוא מקום נוח מאוד לחדירת זיהומים. וולד אחד שניצל הדות לטיפול זה, ערכו עולה בהרבה על כל התכשירים האנטיספטיים שתצטרך לקנות לכל העגלים שיוולדו במשך שנים רבות.

אם ההמלטה עברה בצורה נורמאלית, יקום הוולד החדש תוך זמן קצר על רגליו הרועדות ויהיה מוכן לקבל את המנה הראשונה והחשובה של הקולוסטרם. רחץ וחטא את העטין כדי להבטיח שיהיה נקי לקראת ארוחתו הראשונה של העגל.

הרחק את השיליה מיד לאחר שתצא. אנסי-טינקט הפרה דוחפה לאכול אותה וקיימת הסכנה שתחנק בזמן בליעת הרקמות, או שתסבול מהפרעות עיכול. אם השיליה לא יצאה עד שהפרה גמרה ללקק את העגל, כדאי לכלוא את הפרה בסגר; בדרך זו לא תוכל הפרה להגיע

מחיר ליטר חלב בבקבוקים בארצות אירופה המערבית

הארצות	% השומן בחלב	אגורות
שבדיה	3.0	50.0
אנגליה	מלא	49.0
שווייץ	מלא	45.5
לוקסמבורג	3.0	43.4
גרמניה המערבית	3.0	42.0
בלגיה	3.2	40.6
צרפת	3.0	40.0
הולנד	3.0	37.8
איטליה	מלא	37.8
דניה	3.8	36.4
אוסטריה	3.6	34.3

✱

● כישלון הגירוי בפרות לקראת החליבה הוכר כגורם חשוב מבחינה תורשתית, הגורר אחריו התייבשות מהחלב בטרם מועד; מסקנה זו הוסקה ממחקר שנערך במינסוטה. מן ההכרח הוא שהפרות יפרישו את ההורמון „אוקסיטוצין“ כתגובה לגירוי (עיסוי העטין, רחיצה וכדומה). התרגשות בשעת החליבה עלולה לבקום הפרשה זו, ואז החולב יוכל לקבל מהפרה רק אותה כמות החלב שנצטברה קודם לחליבה בבריכת העטין. טיפול גס, משטר עבודה מופרע, שיכון ברפת חדשה, או כליאת הפרה בעמדה חדשה — כל אלה עלולים להביא צרות על בעל הפרה.